

PRIESKUM SLEDOVANIA TELEVÍZIE, VYUŽÍVANIA OSOBNÉHO POČÍTAČA A MOBILNÉHO TELEFÓNU ŽIAKMI ZŠ KOŠICE - OKOLIE

Anotácia: *Príspevok informuje o výsledkoch prieskumu, ktorého cieľom bolo zistiť mieru a spôsoby sledovania televízie, využívania osobného počítača a mobilného telefónu žiakmi druhého stupňa základných škôl v okrese Košice - okolie a zároveň získať informácie o kontrole tejto ich mimoškolskej činnosti rodičmi.*

Kľúčové slová: *informačné technológie, televízia, osobný počítač, mobilný telefón, žiak, rodič, rizikové správanie, prevencia.*

Úvod

V živote detí a mladých ľudí významné miesto zaujímajú médiá a komunikačné technológie, ktoré sú pre nich stále dostupnejšie. Očakáva sa, že už žiaci na prvom stupni ZŠ budú mať dostatočne rozvinutú zručnosť používať niektoré z nových médií, napr. počítač, že sa budú vedieť orientovať vo svete médií, že budú vedieť vyhľadávať a identifikovať informácie, ktoré im pomôžu pri úspešnom začleňovaní do spoločenského, školského, študijného a neskôr pracovného života.

Na druhej strane práve deti a dospelávajúci sú najviac ohrozené skupiny, nakoľko ľahšie podliehajú tlaku médií a reklamy. Zároveň využívanie týchto technológií môže mať na nich aj negatívny vplyv - môže to byť neefektívne trávenie voľného času, pasivita v oblasti rozvoja záujmov, jednostranný osobnostný rozvoj, prípadne šikanovanie, ktoré využíva súčasné informačné technológie; dieťa môže zanedbávať učenie a iné školské povinnosti; nekontrolované sledovanie nevhodných televíznych programov, surfovanie na internete, nadmerné hranie počítačových hier, komunikácia s neznámymi osobami môže viesť k špecifickým psychickým poruchám; ohrozený je aj zdravotný vývin, môže sa objaviť obezita, choroby pohybového systému, poškodenie zraku a sluchu.

V našom centre pedagogicko - psychologického poradenstva a prevencie sme v minulom školskom roku 2008/2009 v rámci dlhodobého cyklického vzdelávania koordinátorov prevencie ZŠ v okrese Košice - okolie venovali zvýšenú pozornosť oblasti nelátkových závislostí ako novodobému problému vo vzťahu k využívaniu informačných technológií.

Súčasťou tohto vzdelávania bol aj odborný seminár vedený primárom Odborného liečebného ústavu psychiatrického Predná Hora MUDr. Jozefom Benkovičom, ktorý je expertom na liečbu látkových aj nelátkových závislostí. Zdôraznil okrem iného riziká nekontrolovaného využívania informačných technológií, ktoré môže ohrozovať deti a mládež v sociálnom, psychickom a zdravotnom vývine a môžu vyústiť až do vzniku závislostí.

Inšpirovaní jeho prednáškou sme na ZŠ nášho okresu realizovali **prieskum, ktorého cieľom bolo zistiť mieru a spôsoby sledovania televízie, využívania osobného počítača a mobilného telefónu žiakmi dvadsiatich základných škôl a zároveň získať od nich informácie o kontrole tejto ich činnosti zo strany rodičov.** Prieskum sme uskutočnili dotazníkovou metódou. Na tento účel sme vytvorili dotazník, ktorý obsahoval 19 otázok.

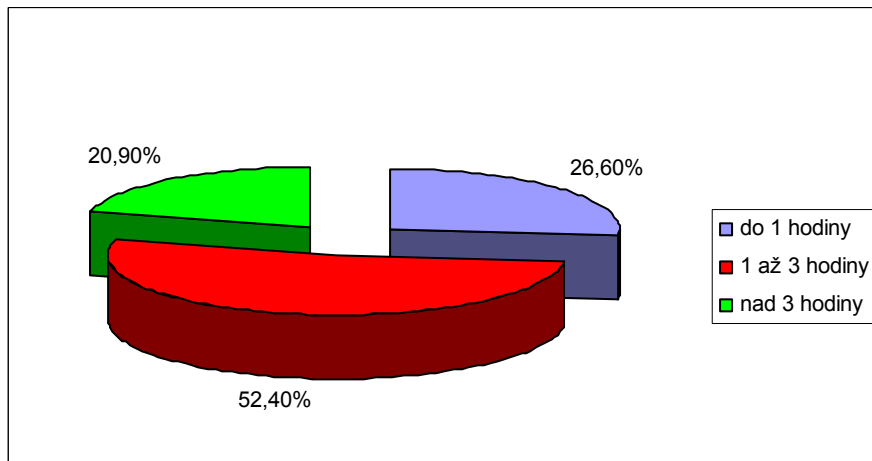
Dotazníky boli administrované aj s pomocou koordinátorov prevencie u **1317 žiakov** vo veku od 10 do 16 rokov. Keďže sme predpokladali určité rozdiely v odpovediach mladších a starších žiakov, výsledky pre tieto

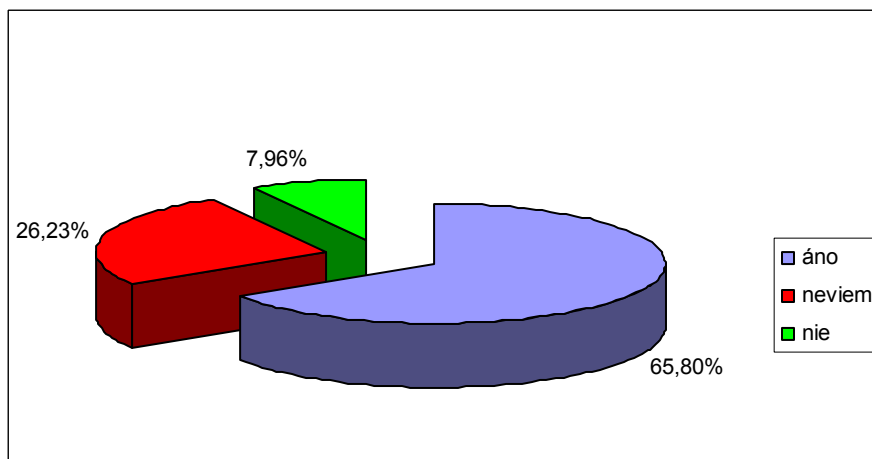
dve vekové kategórie sme spracovali samostatne. Pri odpovediach, kde boli percentuálne väčšie rozdiely, analyzujeme výsledky osobitne pre obe vekové skupiny, v prípade minimálnych percentuálnych rozdielov uvádzame spoločné zistenia. Vo veku 10 až 12 rokov bolo zastúpených 35, 5% žiakov, vo veku 13 až 16 rokov 64,5% žiakov. Zastúpenie podľa pohlavia bolo vyrovnané – 50,9% chlapcov a 49,1% dievčat.

Prehľad výsledkov

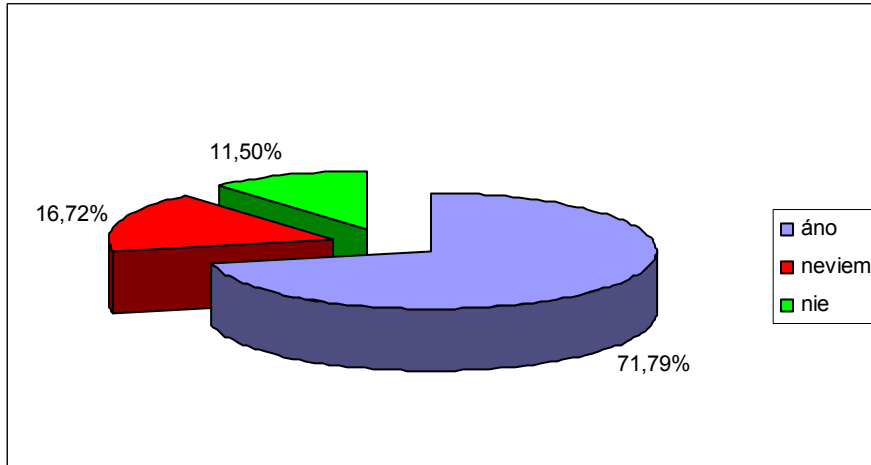
Graf 1 : Odpovede žiakov na otázku „Koľko hodín denne v priemere sleduješ televíziu?“

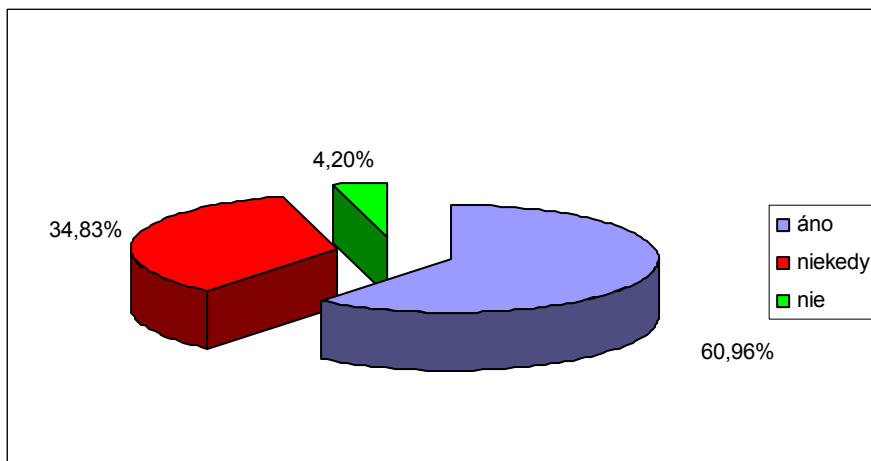
Graf 2 : Odpovede žiakov na otázku „Majú tvoji rodičia prehľad o tom, koľko času tráviš sledovaním televízie?“

Graf 3 : Odpovede žiakov na otázku „Majú tvoji rodičia prehľad o tom, aké programy sleduješ v televízii?“

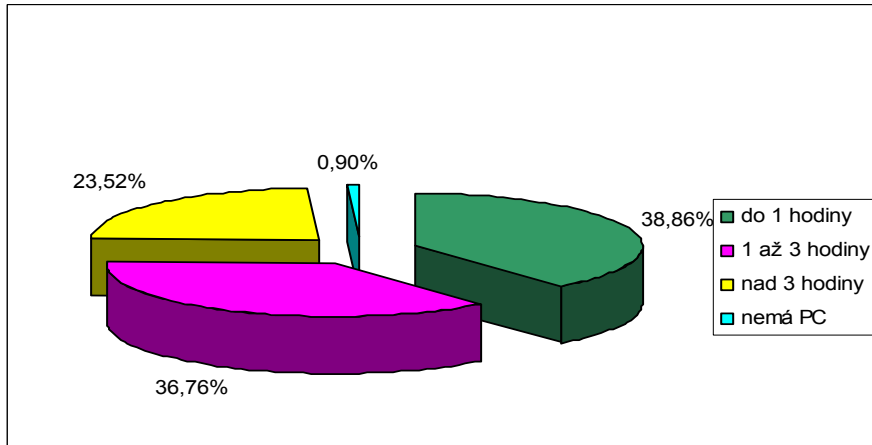
Graf 4 : Odpovede žiakov na otázku „Rozhoduješ sa sám, aké programy sleduješ v televízii?“

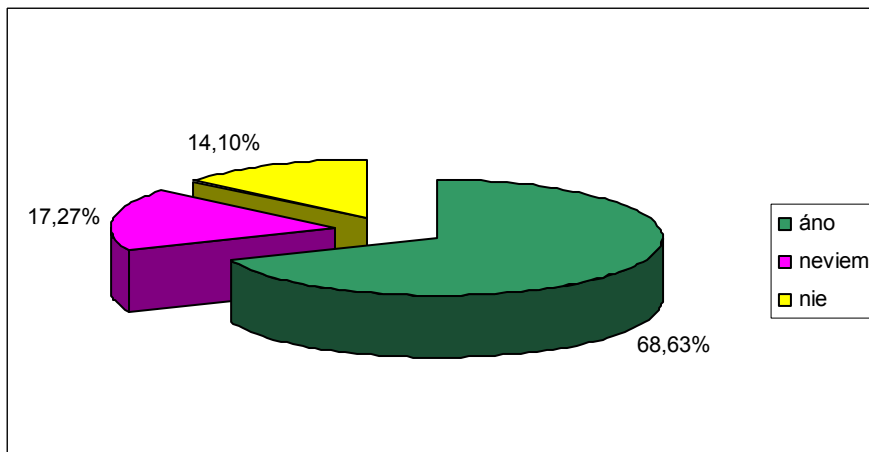
Na základe výsledkov uvedených v predchádzajúcich grafoch môžeme konštatovať, že viac ako polovica (52,4%) opýtaných **sleduje televíziu** v priemere 1 až 3 hodiny denne. Väčšina žiakov (68,8%) predpokladá, že rodičia majú prehľad o tom, koľko času trávia sledovaním televízie. Zároveň viac ako dve tretiny (71,8%) uviedlo, že ich rodičia majú prehľad o tom, aké programy sledujú. Rozdiely v odpovediach mladších a starších žiakov sme zaznamenali pri otázke, ktorá sa týkala toho, či sa rozhodujú sami, aké programy budú sledovať - 51,5% mladších a 60,96% starších žiakov má možnosť sa rozhodovať samostatne o programoch, ktoré budú sledovať (graf 4). Ďalej sme zistili, že:

- 48,2% opýtaných má vo svojej izbe televízor,
- poradie sledovania televíznych programov podľa obľúbenosti žiakmi - filmy, zábavné programy, seriály, športové prenosy, televízne noviny, dokumentárne filmy, rozprávky, telenovely, televízne kvízy.

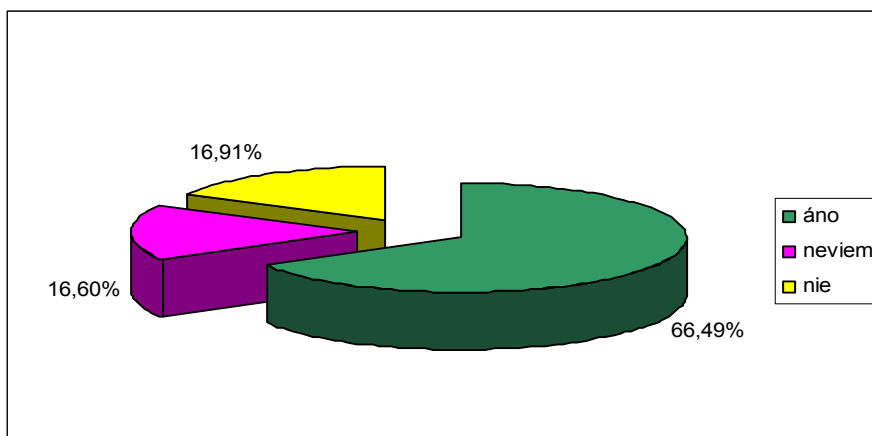
Graf 5 : Odpovede žiakov na otázku „Koľko času denne mimo vyučovania v priemere tráviš pri počítači?“

Graf 6 : Odpovede žiakov na otázku „Majú tvoji rodičia prehľad o tom, koľko času tráviš pri počítači?“

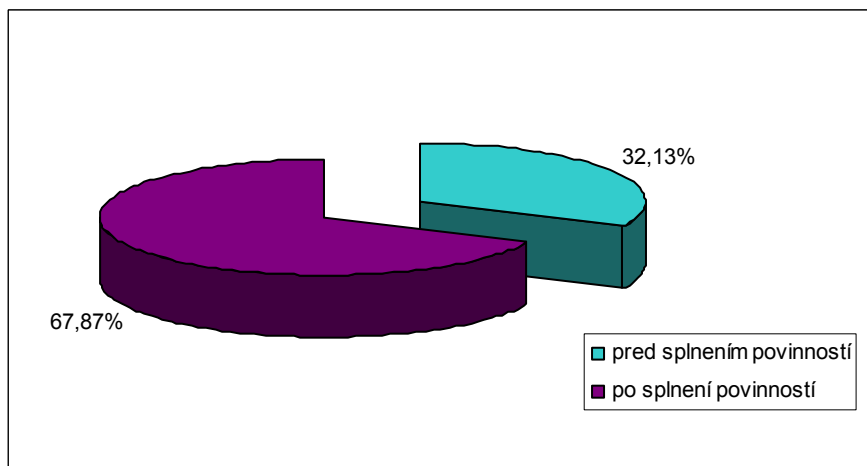
Graf 7 : Odpovede žiakov na otázku „Majú tvoji rodičia prehľad o tom, na čo využívaš počítač?“

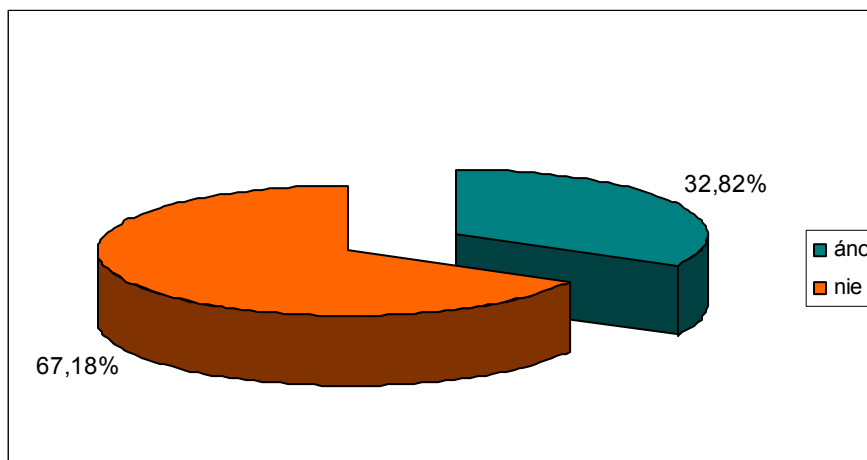
Na uvedených grafoch môžeme vidieť, že zhruba rovnaké percento žiakov **trávi denne pri počítači** čas približne do 1 hodiny (38,9%) a od 1 do 3 hodín (36,8%). Z nášho pohľadu pomerne vysoké percento (23,5%) denne mimo vyučovania používa počítač viac ako 3 hodiny. *Taktiež sme zistili, že:*

- 58,4% žiakov má osobný počítač vo svojej izbe,
- v súčasnosti nemá počítač v domácnosti menej ako 1% opýtaných žiakov,
- viac ako dve tretiny žiakov si myslí, že ich rodičia majú prehľad o tom, koľko času trávia pri počítači a na čo ho využívajú,
- podľa mladších žiakov väčšie percento (73,6%) ich rodičov má prehľad o tom, na čo využívajú počítač v porovnaní so staršími žiakmi (62,7%)
- osobný počítač vo voľnom čase využívajú najčastejšie na – chatovanie, počítačové hry, nasledovalo surfovanie na internete, používanie vzdelávacích programov a mailovanie.

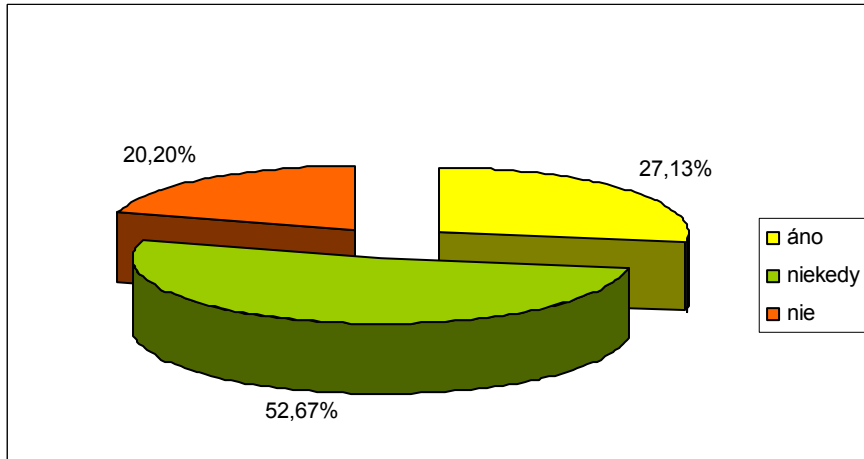
Graf 8 : Odpovede žiakov na otázku „K počítaču a k televízii si zvyčajne sadáš:“

Graf 9 : Odpovede žiakov na otázku „Vieš si predstaviť svoj súčasný život bez počítača a televízie?“

Graf 10 : Odpovede žiakov na otázku „Rozprávaš sa so svojimi rodičmi o programoch, ktoré sleduješ v televízii a o informáciách, ktoré získaš z internetu?“

Z grafu 8 je viditeľné, že viac ako tri štvrtiny mladších žiakov využíva osobný počítač a sleduje televíziu po splnení svojich povinností (76,5%). U starších žiakov toto percento bolo nižšie (63,1%). Pre 67,2% opýtaných je súčasný život bez počítača a televízie nepredstaviteľný. Takmer 80% žiakov vedie rozhovory s rodičmi o sledovaných televíznych programoch a informáciách získaných z internetu. Pýtali sme sa aj na reakcie ich rodičov v prípade, ak sedia pri počítači alebo televízii prídlho - mladší žiaci najčastejšie uvádzali predovšetkým dohováranie, potom vypnutie, ľahostajnosť, krik, v ojedinelých prípadoch fyzický trest, odpovede typu „choď von“. Starší žiaci najčastejšie odpovedali: dohováranie, ľahostajnosť, krik, vypnutie, v ojedinelých prípadoch fyzický trest, odpovede typu „choď von“.

V rebríčku obľúbenosti voľnočasových aktivít sa pozeranie televízie umiestnilo spolu so zábavou s kamarátmi na poprednom mieste; nasledoval šport, počúvanie hudby, počítač, pomoc v rodine, návšteva krúžkov.

Okrem využívania televízie a osobného počítača nás zaujímali aj otázky týkajúce sa **mobilného telefónu**. Z odpovedí sme zistili, že:

- približne 92% žiakov vlastní mobilný telefón,
- mladší žiaci najčastejšie prijímajú hovory od rodičov a iných rodinných príslušníkov, nasledovalo počúvanie hudby, ďalej prijímanie hovorov od kamarátov, telefonovanie kamarátom, fotografovanie, telefonovanie rodičom a iným rodinným príslušníkom, zasielanie - prijímanie SMS, hranie hier, na záver zasielanie - prijímanie MMS; u starších žiakov bolo poradie nasledovné - prijímanie hovorov od kamarátov, počúvanie hudby, prijímanie hovorov od rodičov a iných rodinných príslušníkov, zasielanie - prijímanie SMS, telefonovanie kamarátom, fotografovanie, telefonovanie rodičom a iným rodinným príslušníkom, hranie hier, zasielanie - prijímanie MMS,
- suma mesačných poplatkov za používanie mobilného telefónu je u 47,2% žiakov v priemere 6 až 10 €, u 24,7% žiakov do 5 €, 9,95% nevedelo na túto otázku odpovedať; kurióznym sa nám javí odpoveď typu „nič neminiem, mám paušál“; ostatní uvádzali vyššie sumy (2,1% žiakov uviedlo, že minú viac ako 30 € mesačne).

Záver

Prieskumom realizovaným medzi žiakmi druhého stupňa ZŠ okresu Košice – okolie sme zistili, že informačné a komunikačné technológie, medzi ktoré patria aj televízia, osobný počítač a mobilný telefón, tvoria neoddeliteľnú súčasť ich každodenného života. Dokonca až 62,7% opýtaných si nevie predstaviť súčasný život bez počítača a televízie. Vo vlastnej izbe má 58,4% detí počítač a 48,2% televízor. Z hľadiska využívania voľného času, zaujíma pomoc v rodine a návšteva krúžkov posledné miesto v našom rebríčku. Takisto využívanie mobilného telefónu sa ukázalo ako veľmi rozšírené, len zhruba 8% opýtaných žiakov nevlastní mobilný telefón. Zistili sme, že približne pätina žiakov trávi denne pri televízii alebo pri počítači viac ako tri hodiny, čo považujeme v súlade s odborníkmi za rizikové správanie.

Prevenčia

Tak ako pri predchádzaní a eliminovaní rôznych nežiaducich foriem správania u detí sa zdôrazňuje preventívne pôsobenie, je to nevyhnutné aj v súvislosti s využívaním komunikačných technológií. *Z hľadiska prevencie je potrebné:*

- viesť deti od malička k zdravému sledovaniu televízie, užívaniu počítača, internetu a mobilného telefónu; účinnejší je príklad ako zákaz, či príkaz alebo trest; limitovať čas strávený pri hrách, chatovaní, sledovaní televízie; kontrolovať charakter sledovaných programov,
- orientovať deti k zmysluplnému tráveniu voľného času, keďže jeho hodnotné prežívanie im zabezpečí dostatok oddychu, zábavy, získanie nových vedomostí, poznatkov a zručností a vedie k všestrannejšiemu osobnostnému rozvoju,
- deti oceňovať nie len za dobré školské výsledky, ale aj za každodenné drobné úspechy v reálnom živote; vychovávať ich tak, aby pociťovali prijatie, lásku zo strany dospelých za to, aké sú - naučia sa tak mať rady samé seba, mať zdravé sebadovedomie a sebahodnotenie a nebudú si musieť kompenzovať svoju zdanlivú nedostatočnosť vo virtuálnom svete.

**Spracovali: Mgr. Tatiana Bányaiová
Mgr. Lýdia Begerová
Mgr. Eva Trojčáková**

Informačné zdroje:

1. Benkovič, J.: *Patologické hráčstvo. OLÚP Predná Hora: SOLWAY PHARMA.*
2. Bieliková, M., Petiová, M., Dugovičová, M.: *Mladí ľudia a životný štýl. Bratislava. Prevencia, 2/2008.*
3. Velčický, P.: *Vplyv informačných a komunikačných technológií na deti a mládež na Slovensku.. http://ua-ed.narod.ru/AEDUCA_2008/SOUBORY/ICT/ICT11Velcicky.pdf*
4. www.bedekerzdravia.sk
5. www.zodpovedne.sk